

Justitiedepartementet
Ju.remissvar@regeringskansliet.se
Ju.L4@regeringskansliet.se

Svar på remiss om Viktigt meddelande till allmänheten – en översyn av VMA-systemet

Justitiedepartementets diarienummer Ju2022/00440

Sammanfattning

Länsstyrelsen ställer sig bakom utredarens förslag på författningsreglering av förutsättningarna för VMA. Länsstyrelsen anser dock att justeringar av förslaget behöver göras. Länsstyrelsen anser att kärnkraftverken ska behålla behörigheten att utlysa VMA enligt dagens rutiner för att säkerställa att varning till allmänheten sker utan dröjsmål på ett säkert sätt. Därutöver behöver teknisk utveckling av VMA via telefon ske för att betraktas som ett säkert system för VMA. Vi vill också understryka vikten och behovet av att införa Cell Broadcast eller likvärdig lösning.

Länsstyrelsen i Kalmar läns yttrande

Länsstyrelsen välkomnar en gemensam författningsreglering. Det skapar en bättre redundans och en ökad tydlighet. Behovet av att se över systemet för varning har med utvecklingen inom krisberedskap och civilt försvar blivit allt tydligare. Genom gemensam författning tydliggörs förutsättningar för VMA. Länsstyrelsen instämmer i att regleringen bör omfatta hela systemet. Länsstyrelsen har genom olika samverkanforum uppfattat att det finns en viss förvirring kring vilka som har behörighet till att utfärda ett VMA, och anser därför att det är motiverat att tydliggöra detta genom författningsreglering.

Länsstyrelsen ser vidare positivt på att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) får ett samordnade ansvar för helheten kring VMA-systemet. MSBs ansvar för förvaltning, utbyggnad, drift, underhåll av systemet bör med detta kunna förtydligas ytterligare.

Länsstyrelsen menar att MSB i författningsregleringen även ska ha möjlighet att ge rätten att begära VMA även till aktörer som inte är

myndigheter när särskilda skäl finns. Detta efter att ha inhämtat synpunkter från berörda kommuner och länsstyrelser.

Varning vid larm på kärnkraftverk

Länsstyrelsen anser att kärnkraftverk inte ska fråntas rätten att begära VMA vid förstärkt beredskap alternativt haverilarm. De skäl utredaren anger som grund för förslaget, motiverar snarare att kärnkraftverk just ska ha den rätten. Varning i samband med kärnkraftsolyckor är ytterst tidskritiskt. Kärnkraftverken har idag inarbetade rutiner och är införstådda i ansvar och uppgift kopplat till VMA. I dagsläget kan kärnkraftverken begära sändning av VMA och aktivera signalen i utomhusvarningssystemet. Utifrån på förhand fastställda kriterier har anläggningarna tillsammans med länsstyrelserna och Strålsäkerhetsmyndigheten bestämt vilken information som initialt ska nå ut till allmänheten och vilka skyddsåtgärder som ska vidtas direkt i samband med larm. Kärnkraftverken övar kontinuerligt med berörda aktörer i hanteringen för begäran av VMA. Rutinerna för kontakt till SOS Alarm har flera steg av verifiering för att säkerställa larmets äkthet. Länsstyrelsen bedömer att varningen inte skulle utfärdas tillräckligt snabbt om ansvaret skulle flyttas över till länsstyrelsen, vilket bland annat skulle leda till fördröjning av VMA och att nödvändiga akuta skyddsåtgärder för allmänheten skulle fördröjas. Länsstyrelsen anser att kärnkraftverken ska behålla behörigheten att utlysa VMA enligt dagens rutiner.

Flyglarm

Länsstyrelsen delar uppfattningen att förvarningstiden kommer var kort vid flyglarm och att det är av vikt att larmkedjan är så kort som möjligt. Det är bra om huvudansvaret för flyglarm ligger hos Försvarmakten, som är den myndighet som har bäst lägesbild och förutsättningar för att ge tidig förvarning. Länsstyrelsen menar att det bör övervägas om räddningstjänsten i kommunen och länsstyrelsen under höjd beredskap och krig ska ha möjlighet att som stöd till och i samverkan med Försvarmakten kunna utlösa flyglarm.

Framtida utveckling av skyndsamt varningssystem och VMA-kanaler

Länsstyrelsen bedömer att det kan vara positivt att fortsätta undersöka möjligheten att sända VMA även i de digitala plattformarna som finns för radio och TV eftersom de bedöms följa samhällsutvecklingen. Dock måste det säkerställas att det inte skapar risk för ytterligare spridning av desinformation. Kombinationen av radio, tv och telefoni bedöms vara det bästa och säkraste varningsförfarandet.

Länsstyrelsen instämmer inte i att varning via mobiltelefoni ska kunna ses som ett enskilt och komplett varningssystem. Utveckling av VMA i mobiltelefonen genom geografisk positionering har gått framåt men är inte tillräckligt tillförlitlig. Det visar inte minst erfarenheter från tidigare inträffade händelser. Därför bör radio, telefoni och tv även fortsättningsvis komplettera varandra.

I jämförelsen om SMS-teknik eller Cell Broadcast saknas beskrivande diskussion kring komplexa situationer som kan kräva flera på varandra följande VMA. Det kan vara allt från terroråd till i yttersta fall flyglarm. Ett exempel är om man sänder SMS till stora mängder av mottagare i systemet, sedan ytterligare omgångar därefter de första sänts så kommer ett SMS-baserat system inte kunna säkerställa i vilken ordning de ska skickas och leda till missförstånd hos mottagarna. Risken för långa köer i systemet underskattas också om systemet ska användas vid höjd beredskap då en del av infrastrukturen kan vara påverkad. Vidare kommer SMS-baserade varningar att även i enklare fall komma med olika tidsfördröjning, vilket kommer skapa förvirring och i värsta fall inte nå mottagare i tid. Länsstyrelsen vill understryka vikten av att kunna larva via telefoni utan fördröjningar.

Även om det inte ligger inom utredningens ansvar att välja teknik så vill länsstyrelsen understryka vikten och behovet av att införa Cell Broadcast eller likvärdig lösning. Det skulle underlätta hanteringen av ”enkla” VMA och är en nödvändighet vid komplexa situationer och höjd beredskap.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Peter Sandwall med krisberedskapshandläggare Erik Richardsen som föredragande. I den slutliga handläggningen har länsråd Ylva Mannervik, Beredskapsdirektör Ana Norlén, krisberedskapshandläggare Andreas Gustafsson, Dan Sundström och Niclas Karlsson medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.